

**אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, בַּת אַחַת, כְּלוּלָה מִשְׁלֹשׁ כְּתוּבֹת, אֹמֶרֶת שִׁירָה בְּלִילָה. הָדָא הוּא דְכְּתוּב, (משלי ל"א) וַתִּקֶּם בְּעוֹד לַיְלָה וַתִּתֵּן טָרֶף לְבֵיתָהּ.**

**אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, עֲשָׂרָה דְּבָרִים נִבְרְאוּ בְיוֹם רֵאשׁוֹן, מִהֶם מִדַּת לַיְלָה, וּמִהֶם מִדַּת יוֹם, וְעַל מִדַּת לַיְלָה כְּתוּב, וַתִּקֶּם בְּעוֹד לַיְלָה וַתִּתֵּן טָרֶף לְבֵיתָהּ. כְּמָה דְאַתְּ אָמַר, (איוב ט"ז) אֲפֹ טָרֶף. וְכְתוּב, (מיכה ה') וַטָּרֶף וַאִין מַצִּיל. וְחַק לְנַעֲרוֹתֶיהָ, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (שמות ט"ו) חֶק וּמִשְׁפָּט. (תהלים קמ"ז) חֶקוּ וּמִשְׁפָּטֵי. (תהלים פ"א) כִּי חֶק לְיִשְׂרָאֵל הוּא מִשְׁפָּט וְגו'. מִכָּאן שְׁמִדַּת הַדִּין שׁוֹלֶטֶת בְּלִילָה.**

**וַתִּנָּא, אֵלֹהֵי הָאוֹמְרִים שִׁירָה בְּלִילָה, אֵלֹהֵי הַשָּׁרִים עַל כָּל בְּעָלֵי שִׁיר. וּבְשִׁפּוֹתֶיהֶן הַחַיִּים שִׁירָה, מוֹסִיפִים הָעֲלִיזִים כַּת, לְדַעַת**

### לשון הקודש

(איוב טז) אֲפֹ טָרֶף, וְכְתוּב (מיכה ה) וַטָּרֶף וַאִין מַצִּיל. וְחַק לְנַעֲרוֹתֶיהָ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות טז) חֶק וּמִשְׁפָּט. (תהלים קמז) חֶקוּ וּמִשְׁפָּטֵי. (שם פא) כִּי חֶק לְיִשְׂרָאֵל הוּא מִשְׁפָּט וְגו'.

מִכָּאן שְׁמִדַּת הַדִּין שׁוֹלֶטֶת בְּלִילָה, וְשִׁנְיָנוּ, אֵלֹהֵי הָאוֹמְרִים שִׁירָה בְּלִילָה, אֵלֹהֵי הַשָּׁרִים עַל כָּל בְּעָלֵי שִׁיר. וּבְשִׁפּוֹתֶיהֶן הַחַיִּים שִׁירָה, מוֹסִיפִים

**אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, בַּת אַחַת, כְּלוּלָה מִשְׁלֹשׁ כְּתוּבֹת, אֹמֶרֶת שִׁירָה בְּלִילָה. וְהוּא שְׁכְּתוּב (משלי לא) וַתִּקֶּם בְּעוֹד לַיְלָה וַתִּתֵּן טָרֶף לְבֵיתָהּ.**

**אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, עֲשָׂרָה דְּבָרִים נִבְרְאוּ בְיוֹם רֵאשׁוֹן, מִהֶם מִדַּת לַיְלָה וּמִהֶם מִדַּת יוֹם, וְעַל מִדַּת לַיְלָה כְּתוּב וַתִּקֶּם בְּעוֹד לַיְלָה וַתִּתֵּן טָרֶף לְבֵיתָהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר**

וְלַהֲבִיר וְלַהֲשִׁיג מַה שְּׁלֹא הִשִּׁיגוּ. שָׁמַיִם וָאָרֶץ,  
מוֹסִיפִין כַּח בְּהַאי שִׁירָה.

אָמַר רַבִּי נְחֻמְיָה, אֲשֶׁרִי הַזֹּכֶה לְדַעַת בְּאוֹתוֹ  
שִׁיר, דְּתַנָּא הַזֹּכֶה בְּאוֹתוֹ שִׁיר, יַדַּע  
בְּעֵינָיִי הַתּוֹרָה וְהַחֲכָמָה, וַיֵּאָזִין וַיַּחְקֹר וַיּוֹסִיף כַּח  
וּגְבוּרָה בְּמַה שְּׁהֵיָה, וּבְמַה שְּׁעָתִיד לְהִיּוֹת, וּבְזָה  
זָכָה שְׁלֹמָה לְדַעַת.

דְּתַנִּי רַבִּי שְׁמַעוֹן, דְּדוֹד עָלְיוֹ הַשְּׁלוֹם, יַדַּע בְּזָה,  
וְתַקַּן שִׁירִים וְתוֹשְׁבַחֹת הַרְבֵּה, וְרָמַז בָּהֶם  
הַעֲתִידוֹת לָבוֹא, וְהוֹסִיף כַּח וּגְבוּרָה בְּרוּחַ הַקּוֹדֵשׁ.  
יַדַּע בְּעֵינָיִי הַתּוֹרָה וְהַחֲכָמָה, וַאֲזִין וַחֲקֹר וְהוֹסִיף  
כַּח וּגְבוּרָה בְּלִשׁוֹן הַקּוֹדֵשׁ.

וּשְׁלֹמָה זָכָה יוֹתֵר בְּאוֹתוֹ הַשִּׁיר, וַיַּדַּע הַחֲכָמָה,  
וַאֲזִין וַחֲקֹר וְתַקַּן מְשָׁלִים הַרְבֵּה, וְעָשָׂה

### לשון הקודש

לדעת.

שְׁשֻׁנָּה רַבִּי שְׁמַעוֹן, דְּדוֹד עָלְיוֹ הַשְּׁלוֹם  
יַדַּע בְּזָה, וְתַקַּן שִׁירִים וְתוֹשְׁבַחֹת הַרְבֵּה,  
וְרָמַז בָּהֶם הַעֲתִידוֹת לָבוֹא, וְהוֹסִיף כַּח  
וּגְבוּרָה בְּרוּחַ הַקּוֹדֵשׁ. יַדַּע בְּעֵינָיִי הַתּוֹרָה  
וְהַחֲכָמָה, וַאֲזִין וַחֲקֹר וְהוֹסִיף כַּח וּגְבוּרָה  
בְּלִשׁוֹן הַקּוֹדֵשׁ.

וּשְׁלֹמָה זָכָה יוֹתֵר בְּאוֹתוֹ הַשִּׁיר, וַיַּדַּע

הַעֲלִיּוֹנִים כַּח לְדַעַת וְלַהֲבִיר וְלַהֲשִׁיג מַה  
שְּׁלֹא הִשִּׁיגוּ. שָׁמַיִם וָאָרֶץ מוֹסִיפִים כַּח  
בְּשִׁירָה הַזֹּה.

אָמַר רַבִּי נְחֻמְיָה, אֲשֶׁרִי הַזֹּכֶה לְדַעַת  
בְּאוֹתוֹ שִׁיר. שְׁשֻׁנָּה, הַזֹּכֶה בְּאוֹתוֹ שִׁיר,  
יַדַּע בְּעֵינָיִי הַתּוֹרָה וְהַחֲכָמָה, וַיֵּאָזִין  
וַיַּחְקֹר וַיּוֹסִיף כַּח וּגְבוּרָה בְּמַה שְּׁהֵיָה  
וּבְמַה שְּׁעָתִיד לְהִיּוֹת, וּבְזָה זָכָה שְׁלֹמָה

סֵפֶר מֵאוֹתוֹ הַשִּׁיר מִמָּשׁ, וְהֵינּוּ דְכָתִיב, (קהלת ב')  
עֲשִׂיתִי לִי שָׁרִים וְשָׁרוֹת. כְּלוֹמֵר, קִנִּיתִי לִי לְדַעַת  
שִׁיר, מֵאוֹתָן הַשִּׁירִים הָעֲלִיּוֹנִים, וְאֲשֶׁר תַּחְתָּם.  
וְהֵינּוּ דְכָתִיב, שִׁיר הַשִּׁירִים, כְּלוֹמֵר, שִׁיר, שֶׁל  
אוֹתָם שָׁרִים שֶׁל מַעְלָה. שִׁיר, שְׁפוֹלֵל כֹּל עֲנִינֵי  
הַתּוֹרָה וְהַחֲכָמָה, וְכַח וּגְבוּרָה, בְּמַה שֶׁהָיָה, וְעַתִּיד  
לֵהִיוֹת, שִׁיר שֶׁהַשָּׁרִים שֶׁל מַעְלָה מְשׁוֹרְרִים.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אֵלּוּ הַשָּׁרִים, עֲמָדוֹ, עַד שְׁנוּלֵד  
לְוִי, אֲבָל מִשְׁנוּלֵד לְוִי וְאֵילֶךְ אָמְרוּ שִׁיר.  
בֵּינָן שְׁנוּלֵד מִשָּׂה וְנִמְשָׁח אַהֲרֹן, וְנִתְקַדְּשׁוּ הַלְוִיִּם,  
נִשְׁלַם הַשִּׁיר, וְעָמְדוֹ עַל מְשֻׁמְרוֹתָם.

וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שְׁנוּלֵד לְוִי, פְּתַחוּ  
לְמַעְלָה וְאָמְרוּ, (שִׁיר הַשִּׁירִים ה') מִי יִתְנַךְ כְּבָאָה  
לִי יוֹנֵק שְׂדֵי אִמִּי (דף י"ט ע"א) אֲמַצְאֶךָ בַּחוּץ אֲשַׁקֶּךָ גַּם

### לשון הקודש

מעלה משוררים.

אמר רבי אלעזר, אלו השירים עמדו עד  
שנוולד לוי, אבל משנוולד לוי ואילך  
אמרו שיר. בין שנוולד משה ונמשח  
אהרן ונתקדשו הלוויים, נשלם השיר,  
ועמדו על משמרותם.

ואמר רבי אלעזר, באותה שעה שנוולד  
לוי, פתחו למעלה ואמרו, (שיר ח) מי יתנך  
כבאח לי יונק שדי אמי אמצאך בחוץ

החכמה, ואזן וחקר ותקן משלים הרבה,  
ועשה ספר מאותו השיר ממש, והינו  
שכתוב (קהלת א) עשיתי לי שרים ושרות.  
כלומר, קניתי לי לדעת שיר מאותם  
השירים העליונים, ואשר תחתם. והינו  
שכתוב שיר השירים, כלומר, שיר של  
אותם שרים של מעלה. שיר שפולל כל  
עניני התורה והחכמה וכת וגבורה במה  
שהיה ועתיד להיות. שיר שהשרים של

לֹא יָבוּז לִי. בֵּינוֹן שְׂיִצְאוּ מִשְׁבֵּט לְוֵי הַמְּשׁוֹרְרִים שֶׁל  
מִטָּה, וְנִתְקַדְּשׁוּ כּוֹלָם, וְעָמְדוּ עַל מִשְׁמְרוֹתָם,  
וְנִתְקַדְּשׁוּ אֱלֹה לְנוֹכַח אֱלֹה, חֲבָרִים בְּאַחַד,  
וְהָעוֹלָמוֹת אַחַד, וּמִלֶּךְ אַחַד שׁוֹכֵן עֲלֵיהֶם, בְּאֶ  
שְׁלֹמָה, וְעָשָׂה סֵפֶר מֵאוֹתוֹ שִׁיר שֶׁל אוֹתָם שָׂרִים,  
וְנִסְתָּם הַחֲכָמָה בּוֹ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, לָמָּה נִקְרְאוּ הַשָּׂרִים שֶׁל מִטָּה  
לְוָיִים, עַל שְׁנֵלוּיִם וְנִחְבָּרִים לְמַעְלָה בְּאַחַד.  
וְהַשּׁוֹמֵעַ, נִלְוָה וְנִדְבָק נִפְשׁוֹ לְמַעְלָה. וְעַל כֵּן  
אָמְרָה לֵאמֹר, <sup>(בראשית כ"ט)</sup> יְלֹוּה אִישִׁי אֵלַי. רַבִּי תַנְחוּם  
אָמַר, שְׁכַבְל נִלְוָה זֶרַע לְוֵי עַם הַשְּׂכִינָה, בְּמִשְׁחָה  
וְאַהֲרֹן וּמְרִים, וּבְכָל זֶרְעוֹ אַחֲרָיו, וְהֵם הַנְּלוּיִם אֶל  
ה' לְשָׂרְתוֹ.

תָּא חַזִּי, בְּשַׁעָה שְׁעָמְדוּ הַמְּשׁוֹרְרִים לְמַעְלָה, לֹא

### לשון הקודש

שֶׁל מִטָּה לְוָיִים? עַל שְׁנֵלוּיִם וְנִחְבָּרִים  
לְמַעְלָה בְּאַחַד, וְהַשּׁוֹמֵעַ נִלְוָה וְנִדְבָק  
נִפְשׁוֹ לְמַעְלָה. וְעַל כֵּן אָמְרָה לֵאמֹר <sup>(בראשית</sup>  
<sup>כ"ט)</sup> יְלֹוּה אִישִׁי אֵלַי. רַבִּי תַנְחוּם אָמַר,  
שְׁכַבְל נִלְוָה זֶרַע לְוֵי עַם הַשְּׂכִינָה, בְּמִשְׁחָה  
וְאַהֲרֹן וּמְרִים, וּבְכָל זֶרְעוֹ אַחֲרָיו, וְהֵם  
הַנְּלוּיִם אֶל ה' לְשָׂרְתוֹ.

בֵּא רֵאָה, בְּשַׁעָה שְׁעָמְדוּ הַמְּשׁוֹרְרִים

אֲשַׁקֵּד גַּם לֹא יָבוּז לִי. בֵּינוֹן שְׂיִצְאוּ מִשְׁבֵּט  
לְוֵי הַמְּשׁוֹרְרִים שֶׁל מִטָּה, וְנִתְקַדְּשׁוּ כּוֹלָם  
וְעָמְדוּ עַל מִשְׁמְרוֹתָם, וְנִתְקַדְּשׁוּ אֱלֹה  
לְנוֹכַח אֱלֹה, חֲבָרִים בְּאַחַד, וְהָעוֹלָמוֹת  
אַחַד, וּמִלֶּךְ אַחַד שׁוֹכֵן עֲלֵיהֶם – בְּאֶ  
שְׁלֹמָה, וְעָשָׂה סֵפֶר מֵאוֹתוֹ שִׁיר שֶׁל  
אוֹתָם שָׂרִים, וְנִסְתָּם הַחֲכָמָה בּוֹ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, לָמָּה נִקְרְאוּ הַשָּׂרִים

עָמְדוּ עַל מִשְׁמַרְתֶּם, עַד שְׁנוֹלְדוּ שְׁלֹשָׁה הָאֲחִים:  
 מֹשֶׁה, אֶהְרֹן, וּמִרְיָם. תִּינַח מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן, מִרְיָם לָמָּה.  
 אָמַר רַבִּי יוֹסִי, הָדָא הוּא דְכִתְיִב, (קהלת ב') וְשָׂרוֹת.  
 כְּמָה דְאֵתְ אָמַר, (שמות ט"ו) וַתֵּעַן לָהֶם מִרְיָם.

תָּאנָא, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שְׁנוֹלְד לְיוֹי, נָטְלוּ הַקְּדוּשׁ  
 בְּרוּךְ הוּא, וּבְחָרוּ מִכָּל אֶחָיו וְהוֹשִׁיבוּ  
 בְּאֶרֶץ, וְהוֹלִיד לְקָהֳת, וּקְהֵת הוֹלִיד לְעַמְרָם, וְהוּא  
 הוֹלִיד לְאַהֲרֹן וּמִרְיָם. פִּירֵשׁ מֵאֲשֶׁתּוֹ, וְהַחֲזִירָהּ,  
 בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הָיוּ הַמְּשׁוֹרְרִים שֶׁל מַעְלָה עוֹמְדִים  
 וּמְשׁוֹרְרִים, גָּעַר בָּהֶם הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְנִשְׁתַּכַּף  
 הַשִּׁיר, עַד שֶׁנָּטָה קוֹ יְמִינוֹ, וְהוֹשִׁיט לְעַמְרָם.

מָאִי טַעְמָא נִקְרָא עַמְרָם. שְׂיַצָּא מִמֶּנּוּ עִם רָם עַל  
 כָּל רָמִים, וְלֹא נִזְכַּר שְׁמוֹ. מָאִי טַעְמָא לֹא  
 נִזְכַּר שְׁמוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר בְּשֵׁם רַבִּי אֲבָהוּ, מִפְּנֵי

### לשון הקודש

ומִרְיָם. פִּירֵשׁ מֵאֲשֶׁתּוֹ, וְהַחֲזִירָהּ. בְּאוֹתָהּ  
 שָׁעָה הָיוּ הַמְּשׁוֹרְרִים שֶׁל מַעְלָה עוֹמְדִים  
 וּמְשׁוֹרְרִים. גָּעַר בָּהֶם הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא  
 וְנִשְׁתַּכַּף הַשִּׁיר, עַד שֶׁנָּטָה קוֹ יְמִינוֹ  
 וְהוֹשִׁיט לְעַמְרָם.

מָה הַטַּעַם נִקְרָא עַמְרָם? שְׂיַצָּא מִמֶּנּוּ עִם  
 רָם עַל כָּל רָמִים, וְלֹא נִזְכַּר שְׁמוֹ. מָה  
 הַטַּעַם לֹא נִזְכַּר שְׁמוֹ? רַבִּי יְהוּדָה אָמַר  
 בְּשֵׁם רַבִּי אֲבָהוּ, מִפְּנֵי שֶׁבְּצַנְעָה הִלְךְ,

לַמַּעְלָה, לֹא עָמְדוּ עַל מִשְׁמַרְתֶּם עַד  
 שְׁנוֹלְדוּ שְׁלֹשָׁת הָאֲחִים: מֹשֶׁה, אֶהְרֹן  
 וּמִרְיָם. מִילָא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן, מִרְיָם לָמָּה?  
 אָמַר רַבִּי יוֹסִי, זֶהוּ שְׂכַתוֹב וְשָׂרוֹת, כְּמוֹ  
 שֶׁנֶּאֱמַר (שמות טו) וַתֵּעַן לָהֶם מִרְיָם.

שְׂנִינְנוּ, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שְׁנוֹלְד לְיוֹי, נָטְלוּ  
 הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וּבְחָרוּ מִכָּל אֶחָיו  
 וְהוֹשִׁיבוּ בְּאֶרֶץ, וְהוֹלִיד לְקָהֳת, וּקְהֵת  
 הוֹלִיד לְעַמְרָם, וְהוּא הוֹלִיד לְאַהֲרֹן

שְׁבַענְעָא הָלֵךְ, וּבְצַנְעָא חֲזַר לְאַשְׁתּוֹ, כְּדִי שְׁלֵא  
 יִפִּירוּ בּוֹ, הָדָא הוּא דְכְּתִיב וַיֵּלֶךְ אִישׁ, וְלֹא נֶאֱמַר  
 וַיֵּלֶךְ עִמָּרָם בְּפִרְהֶסְיָא. וַיִּקַּח אֶת בֵּת לְוִי, אִף הִיא  
 בְּצַנְעָא חֲזָרָה, וְלֹא נִזְכָּר שְׁמָהּ.

וַיֵּלֶךְ אִישׁ. רַבִּי אֲבָהוּ אָמַר, וַיֵּלֶךְ אִישׁ, זֶה  
 גְּבַרְיָאֵל. דְּכְּתִיב, (דניאל ט') וְהָאִישׁ גְּבַרְיָאֵל.  
 שְׁהָלֵךְ הוּא וְהַחֲזִירָה לְעִמָּרָם. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר,  
 עִמָּרָם מִמָּשׁ הָיָה, וְלֹא נִזְכָּר שְׁמוֹ, מִפְּנֵי  
 שְׁהִלִּיכָה זֹו לֹא הִיְתָה מִפְּנֵי לְהַזְדוּג לְאַשְׁתּוֹ,  
 אֲלֵא מִלְּמַעְלָה.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, בְּאַחֲרֵן וּמְרִים לֹא נֶאֱמַר זִיווּג  
 אֲבֹתָם בְּתוֹרָה, וּבְמִשָּׁה כְּתִיב וַיִּקַּח אֶת בֵּת  
 לְוִי, לְהוֹרֹת, שְׁהַשְׁכִּינָה נִקְרְאת עַל שֵׁם לְוִי. וְלֹא  
 הָיָה עִמָּרָם רְאוּי לְהוֹלִיד לְמִשָּׁה, עַד שְׁנַטְל חֵלֶק  
 בַּשְּׁכִינָה, וְהוֹלִיד לְמִשָּׁה. הָדָא הוּא דְכְּתִיב, וַיִּקַּח

### לְשׁוֹן הַקּוּדֶשׁ

מִפְּנֵי שְׁהִלִּיכָה זֹו לֹא הִיְתָה מִפְּנֵי לְהַזְדוּג  
 לְאַשְׁתּוֹ, אֲלֵא מִלְּמַעְלָה.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, בְּאַחֲרֵן וּמְרִים לֹא  
 נֶאֱמַר זִיווּג אֲבֹתָם בְּתוֹרָה, וּבְמִשָּׁה כְּתוּב  
 וַיִּקַּח אֶת בֵּת לְוִי, לְהוֹרֹת שְׁהַשְׁכִּינָה  
 נִקְרְאת עַל שֵׁם לְוִי. וְלֹא הָיָה עִמָּרָם רְאוּי  
 לְהוֹלִיד לְמִשָּׁה, עַד שְׁנַטְל חֵלֶק בַּשְּׁכִינָה,  
 וְהוֹלִיד לְמִשָּׁה. זֶהוּ שְׁכָתוּב וַיִּקַּח אֶת בֵּת

וּבְצַנְעָה חֲזַר לְאַשְׁתּוֹ, כְּדִי שְׁלֵא יִפִּירוּ בּוֹ.  
 זֶהוּ שְׁכָתוּב וַיֵּלֶךְ אִישׁ, וְלֹא נֶאֱמַר וַיֵּלֶךְ  
 עִמָּרָם, בְּפִרְהֶסְיָא. וַיִּקַּח אֶת בֵּת לְוִי, אִף  
 הִיא בְּצַנְעָה חֲזָרָה, וְלֹא נִזְכָּר שְׁמָהּ.

וַיֵּלֶךְ אִישׁ. רַבִּי אֲבָהוּ אָמַר, וַיֵּלֶךְ אִישׁ זֶה  
 גְּבַרְיָאֵל, שְׁכָתוּב (דניאל ט) וְהָאִישׁ גְּבַרְיָאֵל.  
 שְׁהָלֵךְ הוּא וְהַחֲזִירָה לְעִמָּרָם. רַבִּי יְהוּדָה  
 אָמַר, עִמָּרָם מִמָּשׁ הָיָה, וְלֹא נִזְכָּר שְׁמוֹ

אֶת בַּת לֵוִי. וּלְפִיכֶךָ כְּתִיב, (שמות ב') וַתֵּרָא אוֹתוֹ כִּי טוֹב הוּא.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, זָכָה עִמָּרָם שִׁינָא מִמֶּנּוּ בֶן, שְׁזִכָּה לְקוֹל גָּדוֹל, דְּכְתִיב, (שמות י"ט) וְהֵאֱלֹהִים יַעֲנֶנּוּ בְקוֹל. וְעִמָּרָם זָכָה לְבַת קוֹל, דְּכְתִיב וַיִּקַּח אֶת בַּת לֵוִי. כְּלוּמַר, בַּת קוֹל. וּלְפִיכֶךָ כְּתִיב וַיִּלְךְ. כְּלוּמַר, שֶׁהֵלֵךְ לְמִדְרַגָּה זו. תָּאנָא, כְּשֶׁנּוֹלַד מִשָּׂה, יַיְחַד הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁמוֹ עָלָיו, דְּכְתִיב וַתֵּרָא אוֹתוֹ כִּי טוֹב הוּא. וְכְתִיב, (תהלים קמ"ה) טוֹב ה' לְכָל. וְכְתִיב, (תהלים ל"ד) טַעֲמוּ וּרְאוּ כִּי טוֹב ה'.

וַיְהִי בַיָּמִים הָרַבִּים הָהֵם. (שמות ב') רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ דְּסַכְנִין אָמַר, וַיְהִי בַיָּמִים הָרַבִּים הָהֵם, סוּף גְּלוּתָם הָיָה, שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מְשׁוּעָבְדִים בְּכָל עֲבוּדָה. בַּיָּמִים הָרַבִּים הָהֵם, שֶׁהָיוּ רַבִּים לְיִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם, וְכִיּוֹן שֶׁנִּשְׁתַּלֵּם קִץ גְּלוּתָם, מֵה כְּתִיב,

### לשון הקודש

לֵוִי. וּלְפִיכֶךָ כְּתוּב וַתֵּרָא אוֹתוֹ כִּי טוֹב הוּא.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, זָכָה עִמָּרָם שִׁינָא מִמֶּנּוּ בֶן מִמֶּנּוּ בֶן שְׁזִכָּה לְקוֹל גָּדוֹל, שְׁכַתוּב (שמות ט') וְהֵאֱלֹהִים יַעֲנֶנּוּ בְקוֹל. וְעִמָּרָם זָכָה לְבַת קוֹל, שְׁכַתוּב וַיִּקַּח אֶת בַּת לֵוִי, כְּלוּמַר בַּת קוֹל. וּלְפִיכֶךָ כְּתוּב וַיִּלְךְ, כְּלוּמַר, שֶׁהֵלֵךְ לְמִדְרַגָּה זו. שְׁנִינָה,

וַיְהִי בַיָּמִים הָרַבִּים הָהֵם. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ

מִסְכְּנִין אָמַר, וַיְהִי בַיָּמִים הָרַבִּים הָהֵם –

סוּף גְּלוּתָם הָיָה, שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מְשׁוּעָבְדִים

בְּכָל עֲבוּדָה. בַּיָּמִים הָרַבִּים הָהֵם – שֶׁהָיוּ

בְּכָל עֲבוּדָה. בַּיָּמִים הָרַבִּים הָהֵם – שֶׁהָיוּ

בְּכָל עֲבוּדָה. בַּיָּמִים הָרַבִּים הָהֵם – שֶׁהָיוּ

בְּכָל עֲבוּדָה. בַּיָּמִים הָרַבִּים הָהֵם – שֶׁהָיוּ

בְּכָל עֲבוּדָה. בַּיָּמִים הָרַבִּים הָהֵם – שֶׁהָיוּ

וַיָּמַת מֶלֶךְ מִצְרַיִם. מָאִי טַעְמָא. שֶׁהוֹרֵד שׁוֹר  
מִצְרַיִם מִמַּעַלְתּוֹ, וְנִפְלַ מִגְּאֻלָּתוֹ. וּבִיּוֹן שֶׁנִּפְלַ מֶלֶךְ  
מִצְרַיִם, שֶׁהוּא שׁוֹר שְׁלֵהֵן, זָכַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא  
לְיִשְׂרָאֵל, וְשָׁמַע תְּפִלָּתָם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בַּא וְרָאָה שְׁכַךְ הוּא, שֶׁכָּל זְמַן  
שֶׁהַשׁוֹר שְׁלָהֶם נִתְּנָה לוֹ שְׂרָרָה עַל יִשְׂרָאֵל,  
לֹא נִשְׁמַע צַעֲקָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, בֵּינּוֹן שֶׁנִּפְלַ הַשׁוֹר  
שְׁלָהֶם, כְּתִיב וַיָּמַת מֶלֶךְ מִצְרַיִם, וּמִיָּד וַיֵּאֲנָחוּ בְּנֵי  
יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבוּדָה וַיִּזְעְקוּ וַתַּעַל שׁוֹעַתָם אֶל  
הָאֱלֹהִים. שְׁעַד אוֹתָהּ שָׁעָה לֹא נִעְנּוּ בְּצַעֲקָתָם.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בַּא וְרָאָה רַחֲמָנוּתוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ  
בְּרוּךְ הוּא, כְּשֶׁהוּא מְרַחֵם עַל יִשְׂרָאֵל, כּוֹפֵה  
לְמִדַּת הַדִּין, וּמוֹרִידָהּ, וּמְרַחֵם עֲלֵיהֶם. וְהֵינּוּ דִתְנָן,  
שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מוֹרִיד שְׁתֵּי דְמַעוֹת לַיָּם

### לשון הקודש

יִשְׂרָאֵל. בֵּינּוֹן שֶׁנִּפְלַ הַשׁוֹר שְׁלָהֶם, כְּתוּב  
וַיָּמַת מֶלֶךְ מִצְרַיִם, וּמִיָּד – וַיֵּאֲנָחוּ בְּנֵי  
יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבוּדָה וַיִּזְעְקוּ וַתַּעַל שׁוֹעַתָם  
אֶל הָאֱלֹהִים. שְׁעַד אוֹתָהּ שָׁעָה לֹא נִעְנּוּ  
בְּצַעֲקָתָם.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בַּא וְרָאָה רַחֲמָנוּתוֹ  
שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. כְּשֶׁהוּא מְרַחֵם עַל  
יִשְׂרָאֵל, כּוֹפֵה לְמִדַּת הַדִּין וּמוֹרִידָהּ  
וּמְרַחֵם עֲלֵיהֶם, וְהֵינּוּ שְׁשָׁנֵינוּ שֶׁהַקְּדוֹשׁ

רַבִּים לְיִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם. וּבִיּוֹן שֶׁנִּשְׁתַּלַּם  
קֶזֶן גְּלוּתָם מַה כְּתוּב? וַיָּמַת מֶלֶךְ מִצְרַיִם.  
מַה הַטַּעַם? שֶׁהוֹרֵד שׁוֹר מִצְרַיִם מִמַּעַלְתּוֹ  
וְנִפְלַ מִגְּאֻלָּתוֹ. וּבִיּוֹן שֶׁנִּפְלַ מֶלֶךְ מִצְרַיִם,  
שֶׁהוּא שׁוֹר שְׁלָהֶם, זָכַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא  
אֶת יִשְׂרָאֵל וְשָׁמַע תְּפִלָּתָם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בַּא וְרָאָה שְׁכַךְ הוּא,  
שֶׁכָּל זְמַן שֶׁהַשׁוֹר שְׁלָהֶם נִתְּנָה לוֹ שְׂרָרָה  
עַל יִשְׂרָאֵל, לֹא נִשְׁמַע צַעֲקָתָם שֶׁל



הַגְּדוֹל. מָאן אֵינּוֹן שְׁתֵּי דְמַעוֹת. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי,  
 לָאוּ (דף י"ט ע"ב) מִלָּא בְרִירָא הִיא, דְּהָא אָמַר לִיה  
 לְאוּבָא טְמִיא, דְּהִנּוּה כְּדִיב, וּמִלּוּזֵי כְּדִיבָן.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, לָאוּ בְּתַר אוּבָא טְמִיא אֶזְלִינָן,  
 דְּבְרִירָא דְּמִלָּה הִיא, דְּתַנּוּן, בְּעֶשְׂרָה כְּתָרֵי  
 מִלָּפָא, אִית תְּרִין דְּמַעִין לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְהֵן  
 שְׁתֵּי מִדּוֹת דִּין, שְׁתֵּי דִין בָּא מִשְׁתִּיחָן, כְּמָה דְּאֵת  
 אָמַר, (ישעיה נ"א) שְׁתֵּים הִנֵּה קוֹרְאֵתִיךְ. וּכְשֶׁהַקְּדוֹשׁ  
 בְּרוּךְ הוּא זוֹכֵר אֶת בְּנָיו, הוּא מוֹרִיד אוֹתָם לַיָּם  
 הַגְּדוֹל, שֶׁהוּא יָם הַתְּכֵמָה לְהַמְתִּיקָן, וְהוֹפֵךְ מִדַּת  
 הַדִּין לְמִדַּת רַחֲמִים, וּמְרַחֵם עָלֵיהֶן. אָמַר רַבִּי  
 יְהוּדָה, שְׁתֵּי דְמַעוֹת, שְׁמַחָם בָּאִים תְּדַמְעוֹת, מִחֶם  
 בָּא הַדִּין.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה כְּתִיב, (שמות י"ד) וְהִנֵּה מִצְרִים נוֹסְעִים

### לשון הקודש

שְׁתֵּי דִין בָּא מִשְׁתִּיחָן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה נא)  
 שְׁתֵּים הִנֵּה קוֹרְאֵתִיךְ. וּכְשֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ  
 הוּא זוֹכֵר אֶת בְּנָיו, הוּא מוֹרִיד אוֹתָם לַיָּם  
 הַגְּדוֹל, שֶׁהוּא יָם הַתְּכֵמָה, לְהַמְתִּיקָן,  
 וְהוֹפֵךְ מִדַּת הַדִּין לְמִדַּת הַרַחֲמִים וּמְרַחֵם  
 עֲלֵיהֶם. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, שְׁתֵּי דְמַעוֹת,  
 שְׁמַחָן בָּאוֹת תְּדַמְעוֹת, מִחֶן בָּא הַדִּין.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כְּתוּב (שמות י"ד) וְהִנֵּה  
 מִצְרִים נוֹסְעִים אַחֲרֵיהֶם. וְאָמַר רַבִּי יוֹסֵי, זֶה

בְּרוּךְ הוּא מוֹרִיד שְׁתֵּי דְמַעוֹת לַיָּם  
 הַגְּדוֹל. מִחֶם אוֹתָם שְׁתֵּי דְמַעוֹת? אָמַר  
 רַבִּי יוֹסֵי, לֹא דְבַר בְּרוּר מַה הֵם, שְׁתֵּי  
 אָמַר לוֹ לְאוּב עֲצָמוֹת, שְׁתֵּי מִשְׁקַר  
 וּדְבָרֵי שְׁקָרִים.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, לֹא הוֹלְכִים אַחֲרֵי אוּב  
 עֲצָמוֹת, שֶׁבְרוּר הַדְּבָר הוּא, שֶׁשְׁנֵי  
 בְּעֶשְׂרָה כְּתָרֵי הַמִּלֵּךְ יֵשׁ שְׁתֵּי דְמַעוֹת  
 לְקוּדְשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְהֵן שְׁתֵּי מִדּוֹת דִּין,

אֶתְרִיהֶם. וְאָמַר רַבִּי יוֹסִי זֶה שֵׁר שֶׁל מְצָרִים הוּא,  
 וְאֵת אֲמַרְתָּ וַיָּמַת מֶלֶךְ מְצָרִים, זֶה שֵׁר שֶׁל מְצָרִים.  
 אָמַר רַבִּי יִצְחָק, הָאִי מִלָּה קָא מְסִייעַ לְהֵהוּא  
 דְלַעֲיָלָא, כְּתִיב הֲבֵא וְהִנֵּה מְצָרִים, וְכָתִיב הֲתָם  
 וַיָּמַת מֶלֶךְ מְצָרִים. מְלִמְד דְעַכְשָׁיו לֹא הָיָה מֶלֶךְ,  
 דְהוֹרִידוּהוּ מְגֻדְלוֹתוֹ. וְלִפְיֵךְ כְּתִיב, וְהִנֵּה מְצָרִים,  
 וְלֹא כְתִיב מֶלֶךְ מְצָרִים. וּמָה דְאָמַר וַיָּמַת. כְּמָה  
 דְאֵת אָמַר (שְׁמוֹת ד') כִּי מֵתוּ כָּל הָאֲנָשִׁים הַמְּבַקְשִׁים  
 אֶת נַפְשָׁךְ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, בֵּא וּרְאֵה, כָּל  
 מְלָכֵי מְצָרִים פְּרַעַה שְׁמָם. וּבְכָאן לֹא נֶאֱמַר  
 אֲלֵא מֶלֶךְ מְצָרִים סָתָם. וּבְמִקוֹמוֹ פְּרַעַה, וְהוּא  
 פְּרַעַה מִמָּשׁ. תָּא חַזִּי, בְּעוֹד דְאֵית שׁוּלְטָנוּתָא  
 דְלַעֲיָלָא, אֵית שׁוּלְטָנוּתָא בְּעַמָּא דְלִתְתָא, אֲתַעְדִּי  
 שׁוּלְטָנוּתָא דְלַעֲיָלָא, אֲתַעְדִּי שׁוּלְטָנוּתָא דְלִתְתָא.

### לְשׁוֹן הַקּוּדֵשׁ

כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם ד') כִּי מֵתוּ כָּל הָאֲנָשִׁים  
 הַמְּבַקְשִׁים אֶת נַפְשָׁךְ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, בֵּא  
 רְאֵה, כָּל מְלָכֵי מְצָרִים פְּרַעַה שְׁמָם,  
 וּבְכָאן לֹא נֶאֱמַר אֲלֵא מֶלֶךְ מְצָרִים סָתָם.  
 וּבְמִקוֹמוֹ פְּרַעַה, וְהוּא פְּרַעַה מִמָּשׁ. בֵּא  
 רְאֵה, בְּעוֹד שְׁנַיִשׁ שְׁלִמּוֹן שְׁלִמְעָלָה, יֵשׁ  
 שְׁלִמּוֹן בְּעַם שְׁלִמְטָה. כְּשֶׁהֵעֵבֶר הַשְׁלִמּוֹן

שֵׁר שֶׁל מְצָרִים הוּא, וְאֵתָּה אֲמַרְתָּ וַיָּמַת  
 מֶלֶךְ מְצָרִים זֶה שֵׁר שֶׁל מְצָרִים?! אָמַר  
 רַבִּי יִצְחָק, הַדְּבָר הַזֶּה מְסִיעַ לְאוֹתוֹ  
 שְׁלִמְעָלָה. כְּתוּב כְּאֵן וְהִנֵּה מְצָרִים,  
 וְכְתוּב שָׁם וַיָּמַת מֶלֶךְ מְצָרִים. מְלִמְד  
 שְׁעַכְשָׁיו לֹא הָיָה מֶלֶךְ, שְׁהוֹרִידוּהוּ  
 מְגֻדְלוֹתוֹ, וְלִפְיֵךְ כְּתוּב וְהִנֵּה מְצָרִים וְלֹא  
 כְּתוּב מֶלֶךְ מְצָרִים. וּמָה שֶׁאָמַר וַיָּמַת,

**אָמַר רַבִּי יוֹסִי, כְּתִיב (זכריה י"ד) הִנֵּה יוֹם בָּא לִי, וְגו' וְהָיָה יוֹם אֶחָד הוּא יוֹדֵעַ לִי, וְגו'. וְכִי שָׂאָר יוֹמִין לָאוּ אֵינּוֹן דִּילִיָּהּ. אֵלָּא אָמַר רַבִּי אַבְיָא, מְלַמֵּד, שְׂשָׂאָר הַיָּמִים, נִתְּנִים לְשָׂרִים, וְאוֹתוֹ יוֹם, אֵינּוּ שֶׁל הַשָּׂרִים, אֵלָּא שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כְּדִי לַעֲשׂוֹת דִּין בְּעִבּוּדַת כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת. מִפְּנֵי שְׂבָאוֹתוֹ יוֹם, יִפְלוּ כָּל הַשָּׂרִים מִמַּעַלְתָּם. וְעַל דָּא כְּתִיב, (ישעיה ב') וְנִשְׁגַּב ה' לְבַדּוֹ בַּיּוֹם הַהוּא. שְׂאוֹתוֹ יוֹם לֹא יִהְיֶה מַעַלָּה לְשָׂרִים.**

**אָמַר רַבִּי אַבְיָא, כְּשֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה דִין בַּשָּׂרִים שֶׁל מַעַלָּה, מַה כְּתִיב, (ישעיה ל"ד) כִּי רוּחָהּ בַּשָּׁמַיִם חָרְבִי. וְכִי חָרַב אֵיךְ לִי. אֵלָּא אָמַר רַבִּי יִצְחָק, חָרַב אֵיךְ לִי, דְּכְתִיב, (ישעיה ל"ד) חָרַב לִי מְלֶאכֶה דָם. וְכְתִיב (ישעיה ס"ו) וּבְחָרְבוֹ אֶת כָּל בָּשָׂר.**

### לְשׁוֹן הַקּוֹדֵשׁ

מִפְּנֵי שְׂבָאוֹתוֹ יוֹם יִפְלוּ כָּל הַשָּׂרִים מִמַּעַלְתָּם, וְעַל זֶה כְּתוּב וְנִשְׁגַּב ה' לְבַדּוֹ בַּיּוֹם הַהוּא, שְׂאוֹתוֹ יוֹם לֹא יִהְיֶה מַעַלָּה לְשָׂרִים.

**אָמַר רַבִּי אַבְיָא, כְּשֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה דִין בַּשָּׂרִים שֶׁל מַעַלָּה, מַה כְּתוּב? (ישעיה ל"ד) כִּי רוּחָהּ בַּשָּׁמַיִם חָרְבִי. וְכִי חָרַב יֵשׁ לָהּ? אֵלָּא, אָמַר רַבִּי יִצְחָק, חָרַב יֵשׁ**

שְׁלִמַעְלָה, מְעַבְרַת הַשְּׁלֵטוֹן שְׁלִמַטָּה. **אָמַר רַבִּי יוֹסִי, כְּתוּב (זכריה י"ד) הִנֵּה יוֹם בָּא לָהּ וְגו' וְהָיָה יוֹם אֶחָד הוּא יוֹדֵעַ לָהּ וְגו'. וְכִי שָׂאָר הַיָּמִים אֵינָם שְׂלוֹ? אֵלָּא, אָמַר רַבִּי אַבְיָא, מְלַמֵּד שְׂשָׂאָר הַיָּמִים נִתְּנִים לְשָׂרִים, וְאוֹתוֹ יוֹם אֵינּוּ שֶׁל הַשָּׂרִים, אֵלָּא שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כְּדִי לַעֲשׂוֹת דִּין בְּעִבּוּדֵי כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת,**

אָמַר רַבִּי אֲבָא, הַחֶרֶב הַזֶּה הוּא הַדִּין שְׁעוֹשֶׂה,  
 דְּכָתוּב, (דברי הימים א', כ"א) וַיֵּרָא אֶת מַלְאָךְ ה'  
 עוֹמֵד בֵּין הָאָרֶץ וּבֵין הַשָּׁמַיִם וַחֲרָבוֹ שְׁלוֹפָה בְּיָדוֹ.  
 וְכִי חָרַב שְׁלוֹפָה הָיְתָה בְּיַד הַמַּלְאָךְ, אֲלֵא, שְׁחִיתָהּ  
 הָרְשׁוֹת נְתוּנָה בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת דִּין.

וְהָא אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, אָמַר לִי מַלְאָךְ  
 הַמּוֹת, אִי לָאו דְתַיִסְנָא לִיקָרָא דְבְרִייתָא,  
 פֶּרְעָנָא לְהוּ בֵּית הַשְּׁחִיטָה, כְּפַהֲמָה. אָמַר רַבִּי  
 אֲבָא, כִּלְאֵ מְשׁוּם דְּאֲתִייהִיב רְשׁוֹתָא בְּיָדֵיהּ,  
 לְמַעַבְדַּ גְּמַר דִּינָא, הָדָא הוּא דְכָתוּב, (יהושע ה') וַחֲרָבוֹ  
 שְׁלוֹפָה בְּיָדוֹ, הָרְשׁוֹת נְתוּנָה בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת דִּין. אִי  
 הָכִי מָאִי (דברי הימים א', כ"א) וַיֵּשֶׁב חֲרָבוֹ אֶל נְדָנָה. אָמַר  
 רַבִּי אֲבָא, שְׁנַחֲזֹר הַדִּין לְבַעַל הַדִּין, וְהָרְשׁוֹת לְמִי  
 שְׁהָרְשׁוֹת שְׁלוֹ.

### לשון הקודש

מַלְאָךְ הַמּוֹת, אִם לֹא שְׂאֵנִי חָס עַל כְּבוֹד  
 הַבְּרִיּוֹת, אֲפָרַע לָהֶם אֶת בֵּית הַשְּׁחִיטָה  
 כְּפַהֲמָה. אָמַר רַבִּי אֲבָא, הַכֹּל מְשׁוּם  
 שְׁנַתְּנָן רְשׁוֹת בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת גְּמַר דִּין. זֶהוּ  
 שְׁכַתוּב (יהושע ה') וַחֲרָבוֹ שְׁלוֹפָה בְּיָדוֹ.  
 הָרְשׁוֹת נְתוּנָה בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת דִּין. אִם כֵּן,  
 מַה זֶה וַיֵּשֶׁב חֲרָבוֹ אֶל נְדָנָה? אָמַר רַבִּי  
 אֲבָא, שְׁנַחֲזֹר הַדִּין לְבַעַל הַדִּין, וְהָרְשׁוֹת  
 לְמִי שְׁהָרְשׁוֹת שְׁלוֹ.

לו, שְׁכַתוּב חֶרֶב לְה' מַלְאָךְ דָּם, וְכַתוּב  
 וּבְחֲרָבוֹ אֶת כָּל בְּשָׂר.

אָמַר רַבִּי אֲבָא, הַחֶרֶב הַזֶּה הוּא הַדִּין  
 שְׁעוֹשֶׂה, שְׁכַתוּב (דברי הימים א-כא) וַיֵּרָא אֶת  
 מַלְאָךְ ה' עוֹמֵד בֵּין הָאָרֶץ וּבֵין הַשָּׁמַיִם  
 וַחֲרָבוֹ שְׁלוֹפָה בְּיָדוֹ. וְכִי חָרַב שְׁלוֹפָה  
 הָיְתָה בְּיַד הַמַּלְאָךְ? אֲלֵא שְׁחִיתָהּ  
 הָרְשׁוֹת נְתוּנָה בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת דִּין.

וְחָרִי אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, אָמַר לִי

וַיֵּאָנְחוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וַיִּתְאַנְחוּ לֹא כְּתִיב, אֶלֶּא  
וַיֵּאָנְחוּ, כְּלוּמַר, נִתְאַנְחוּ (ס"א הֶאֱנִיחוּ) לוֹ  
לְמַעַלָּה (ס"א כְּלוּמַר נִאָּנְחוּ לְמַשָּׁה) שֶׁהֶאֱנַחָה הִיָּתָה  
בְּשִׁבִילָם לְמַעַלָּה.

רַבִּי בְּרַכְיָה אָמַר, בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דְּלַעִילָא הֲוֹ, וּמֵאֵן  
אֵינֹן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. אֵינֹן דְּאִתְקְרוּן בְּנֵי  
פּוֹלְחָנָא. כְּלוּמַר, אוֹתָם שֶׁהֵם מִן הָעֲבוּדָה שֶׁל  
מַעַלָּה. וַתַּעַל שׁוּעָתָם אֶל הָאֱלֹהִים, שֶׁעַד אוֹתָהּ  
שָׁעָה לֹא עָלְתָה שׁוּעָתָם לְפָנָיו.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק כַּד עָבִיד קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דִּינָא  
בְּכַמְלִיָּא שְׁל מַעַלָּה, הֵהוּא דִּינָא מָאִי הָוִי.  
אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מַעַבְר לְהוּ בְּתַהוּא נְהַר דִּינְגוּר,  
וְאֶעְבֵּר לוֹן מִשׁוּלְטַנְיָהוֹן, וּמְנִי שׁוּלְטַנְיָן אֶתְרַגִּין  
דְּשָׂאָר עַמִּין. אָמַר לִיה וְהָא כְּתִיב (תהלים ק"ד) מִשְׁרָתִיו

### לשון הקודש

הָאֱלֹהִים, שֶׁעַד אוֹתָהּ שָׁעָה לֹא עָלְתָה  
שׁוּעָתָם לְפָנָיו.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כְּשֶׁעוֹשֶׂה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ  
הוּא דִּין בְּכַמְלִיָּא שְׁל מַעַלָּה, אוֹתוֹ דִּין  
מַה יְהִיָּה? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מַעַבִּיר  
אוֹתָם בְּאוֹתוֹ נְהַר דִּינְגוּר, וּמַעַבִּירָם  
מִשְׁלְטוֹנָם, וּמִמְנָה שְׁלִיטִים אֶחָרִים שְׁל  
שָׂאָר עַמִּים. אָמַר לוֹ, וְהָרִי כְּתוּב מִשְׁרָתִיו

וַיֵּאָנְחוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וַיִּתְאַנְחוּ לֹא כְּתוּב,  
אֶלֶּא וַיֵּאָנְחוּ, כְּלוּמַר, נִתְאַנְחוּ (הֶאֱנִיחוּ) לוֹ  
לְמַעַלָּה, (כְּלוּמַר נִאָּנְחוּ לְמַשָּׁה) שֶׁהֶאֱנַחָה הִיָּתָה  
בְּשִׁבִילָם לְמַעַלָּה.

רַבִּי בְּרַכְיָה אָמַר, בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁל מַעַלָּה  
הָיוּ, וּמִי הֵם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל? אוֹתָם שְׁנִקְרָאוּ  
בְּנֵי הָעֲבוּדָה, כְּלוּמַר, אוֹתָם שֶׁהֵם מִן  
הָעֲבוּדָה שְׁל מַעַלָּה. וַתַּעַל שׁוּעָתָם אֶל

אֵשׁ לֹהֵט. אָמַר לִיה, אֵית אִשָּׁא קִשְׂיָא מֵאִשָּׁא,  
וְאֵית אִשָּׁא דְדַחְיָא אִשָּׁא.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, תִּלְתַּת עֲנִינֵי הָבָא: אֲנַחָה, שְׁוֹעָה,  
צְעָקָה. וְכָל חַד מִתְּפָרְשָׁא מֵאַחְרָא. אֲנַחָה:  
דְּכְתִיב, וַיֵּאֲנַחוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל. צְעָקָה: דְּכְתִיב, וַיִּצְעֲקוּ.  
שְׁוֹעָה: דְּכְתִיב, וַתַּעַל שְׁוֹעַתָּם. וְכָל חַד בְּלַחֲדוּי  
מִתְּפָרְשָׁא, וְכִלְהוּ עֲבָדוּ יִשְׂרָאֵל. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה,  
צְעָקָה וְשְׁוֹעָה עֲבָדוּ, אֲנַחָה לָא עֲבָדוּ, מִשְׁמַע  
בְּדְכְתִיב וַיֵּאֲנַחוּ וְלִמְעַלָּה הִיְתָה הָאֲנַחָה בְּשִׁבְלָם.

צְעָקָה וְשְׁוֹעָה בְּמַאי אֲתְּפָרְשֵׁן, אָמַר רַבִּי יִצְחָק,  
אִין לָךְ שְׁוֹעָה, אֵלָא בְּתַפְלָה. שְׁנַאֲמַר,  
(תהלים ל"ט) שְׁמַעַה תְּפִלָּתִי יי' וְשְׁוֹעַתִּי הֲאִזְנָה. (תהלים פ"ח)  
אֵלֶיךָ יי' שְׁוֹעַתִּי. (תהלים ל') שְׁוֹעַתִּי אֵלֶיךָ וַתִּרְפָּאֵנִי.  
צְעָקָה שְׁצוּעַק וְאִינוּ אוֹמַר כְּלוּם. אָמַר רַבִּי  
(דף כ' ע"א)

### לשון הקודש

יהודה, צעקה ושועה עשו, אנחה לא  
עשו, משמע משכבתוב ויאנחו, ולמעלה  
היתה האנחה בשבילם.

צעקה ושועה במה התפרשו? אמר רבי  
יצחק, אין לך שועה אלא בתפלה,  
שנאמר (תהלים לט) שמעה תפילתי ה'  
ושועתי האזינה. אליך ה' שועתי  
אליך ותרפאני. צעקה, שצועק ואינו

אש להט? אמר לו, יש אש קשה מאש,  
ויש אש שדוחה אש.

אמר רבי יצחק, שלשה ענינים כאן:  
אנחה, שועה, צעקה, וכל אחד מתפרש  
מהאחר. אנחה – שכתוב ויאנחו בני  
ישראל. צעקה – שכתוב ויצעקו. שועה  
– שכתוב ותעל שועתם. וכל אחד לבדו  
מתפרש, וכלם עשו ישראל. אמר רבי

יְהוּדָה, הֶלְכָךְ גְּדוּלָה צְעָקָה מְבוֹלָן, שְׁצַעְקָה הִיא בְּלֵב. הָדָא הוּא דְכְּתִיב, (איכה ב') צַעַק לְבָם אֶל יי'. צְעָקָה וְצַעְקָה דְּבַר אֶחָד הוּא, וְזֶה קְרוּבָה לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, יוֹתֵר מִתְּפִלָּה וְאַנְחָה, דְּכְתִיב, (שמות כ"ב) כִּי אִם צַעֲוֹק יִצַּעַק אֵלַי שְׁמַע אֲשַׁמַּע צְעָקָתוֹ.

אָמַר רַבִּי בְּרַכְיָה, בְּשַׁעָה שְׁאָמַר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְשִׁמּוּאֵל, (שמואל א' ט"ו) נִחְמָתִי כִּי הִמְלַכְתִּי אֶת שְׂאוּל לְמֶלֶךְ. מַה כְּתִיב, וַיַּחַר לְשִׁמּוּאֵל, וַיִּצַּעַק אֶל יי' כָּל הַלַּיְלָה. הִנִּיחַ הַכֹּל, וְלָקַח צְעָקָה, מְשׁוּם דְּהוּא קְרוּבָה לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יִתִּיר מִכְּפִלְהוּ, הָדָא הוּא דְכְּתִיב, וְעַתָּה הִנֵּה צְעָקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּאָה אֵלַי.

תָּנּוּ רַבָּנָן, הָאִי מָאן דְּצִלִּי וּבְכִי וְצַעֲיִק, עַד לָא יָכִיל לְמַרְחֵשׁ בְּשִׁפּוֹתֵיהּ, הָאִי צְלוּתָא

### לשון הקודש

הִמְלַכְתִּי אֶת שְׂאוּל לְמֶלֶךְ, מַה כְּתוּב? וַיַּחַר לְשִׁמּוּאֵל, וַיִּצַּעַק אֶל ה' כָּל הַלַּיְלָה. הִנִּיחַ הַכֹּל וְלָקַח צְעָקָה, מְשׁוּם שֶׁהוּא קְרוּבָה לְקוּדְשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יוֹתֵר מִכָּלֵם. זֶהוּ שְׁכָתוּב וְעַתָּה הִנֵּה צְעָקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּאָה אֵלַי.

שָׁנּוּ רַבּוֹתֵינוּ, זֶה מִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל וּבוֹכֵה וְצוֹעֵק עַד שֶׁלֹּא יָכוֹל לְרַחֵשׁ בְּשִׁפְתָיו - תְּפִלָּה זֹאת שְׁלֵמָה, שֶׁהִיא בְּלֵב, וְלֵעוֹלָם לֹא

אוֹמֵר כְּלוּם. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הֶלְכָךְ גְּדוּלָה צְעָקָה מִכָּלֵם, שְׁצַעְקָה הִיא בְּלֵב. זֶהוּ שְׁכָתוּב (איכה ב') צַעַק לְבָם אֶל ה'. צְעָקָה וְצַעְקָה דְּבַר אֶחָד הוּא, וְזֶה קְרוּבָה לְקוּדְשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יוֹתֵר מִתְּפִלָּה וְאַנְחָה, שְׁכָתוּב (שמות כב) כִּי אִם צַעֲוֹק יִצַּעַק אֵלַי שְׁמַע אֲשַׁמַּע צְעָקָתוֹ.

אָמַר רַבִּי בְּרַכְיָה, בְּשַׁעָה שְׁאָמַר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְשִׁמּוּאֵל (שמואל א-טו) נִחְמָתִי כִּי

שְׁלִימָתָא דְהִיא בְּלִבָּא, וְלְעוֹלָם לָא הִדְרָא רִיקְנִיָּא.  
אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, גְּדוּלָּה צְעָקָה, שְׁקוֹרַע גִּזְרֵי דֵינּוּ  
שֶׁל אָדָם מִכָּל יָמָיו.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, גְּדוּלָּה צְעָקָה, שְׁמוֹשְׁלַת עַל מִדַּת  
הַדִּין שֶׁל מַעְלָה. רַבִּי יוֹסִי אָמַר, גְּדוּלָּה  
צְעָקָה, שְׁמוֹשְׁלַת בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא. בְּשִׁבִיל  
צְעָקָה נֹחַל הָאָדָם הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא,  
דְּכַתִּיב, (תהלים ק"ז) וַיִּצְעֲקוּ אֵל ה' בַּצָּר לָהֶם  
מִמַּצּוֹקוֹתֵיהֶם יִצִּילֵם.

וּמַלְשָׁה הָיָה רוֹעֵה אֶת צֵאן יִתְרוֹ חֲתָנּוּ כִּהֵן מִדִּין.  
(שמות ג') רַבִּי שְׁמַעוֹן פָּתַח, (שיר השירים ב') דוֹדִי  
לִי וְאֲנִי לוֹ הָרוֹעֵה בְּשׁוֹשְׁנִים. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, אוֹי  
לָהֶם לְבָרִיּוֹת, שְׂאִינָם מְשֻׁגְיָחִים וְאִינָם יוֹדְעִים,  
בְּשַׁעַת שְׁעָלָה בְּמַחְשָׁבָה לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא,

### לשון הקודש

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, גְּדוּלָּה צְעָקָה שְׁקוֹרַע גִּזְרֵי דֵינּוּ שֶׁל אָדָם מִכָּל יָמָיו.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, גְּדוּלָּה צְעָקָה שְׁמוֹשְׁלַת עַל מִדַּת הַדִּין שֶׁל מַעְלָה. רַבִּי יוֹסִי אָמַר, גְּדוּלָּה צְעָקָה שְׁמוֹשְׁלַת בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא. בְּשִׁבִיל צְעָקָה נֹחַל הָאָדָם הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא, שְׁפָתוֹב (תהלים

וּמַלְשָׁה הָיָה רוֹעֵה אֶת צֵאן יִתְרוֹ חֲתָנּוּ כִּהֵן מִדִּין. רַבִּי שְׁמַעוֹן פָּתַח, (שיר ב') דוֹדִי לִי וְאֲנִי לוֹ הָרוֹעֵה בְּשׁוֹשְׁנִים. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, אוֹי לָהֶם לְבָרִיּוֹת שְׂאִינָם מְשֻׁגְיָחִים וְאִינָם יוֹדְעִים, בְּשַׁעַת שְׁעָלָה בְּמַחְשָׁבָה לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבָרָא

שְׁפָתוֹב (תהלים